

gurament tenim un compost.

Un compost que trobo perfectament analitzable segons el basc modern i l'ibèric. Format amb BEL- 'negre' o 'còrb' + *tegi* 'edifici, cabana', que entren tots dos en dotzenes de compostos i derivats bascos: *belatz*, *Belasco*, ibèr. BELES- (veg. l'art. *Bel*, supra); i els infinits bascos en *-tegi* (*Abarrategi...*). El mateix compost existeix allí amb la inicial de ASTIGI: *Ast-e-guieta*, i aquità *Astuga* (*Btr. z. Nfg.* 1973, 209). Tant si el significat etimològic fou 'casa negra o fosca', com si és 'niarada de corbs' (*Corbera*, NL val. etc.), tot és igualment natural i diàfan: quant més que l'origen obscur dels BELG- cèltics.

Quant a l'evolució fonètica: no descartem que hi hagués evolució ja ibèrica *LT > LD* (recordem l'alternança basca *nt/nd*). Però en tot cas l'àrab havia d'intervenir amb la seva *ṯ*, consonant sonora però més forta que *d* i *t*, que la gent romànica (sense descartar-ne els mateixos moriscos) percebia com una *d*; i també l'àrab hauria canviat o normalitzat la *-I* com *ā = a*, suposant que aquesta normalització no fos ja un fet romànic (cf. *Ēcija*, *Huécija*).

L'aspecte de *Béldija* és inequívocament ibero-basc. Objecions? En fonts de l'Antiguitat no consta tal forma precisa; sí un cas únic, anàleg: Holder (III, 845) cita imprecisament un *Beltica* en Notes Tironianes (que devia oblidar de localitzar). Si no hi ha confusió en aquesta cita que ell no ens permet verificar, no podem donar-li massa importància essent un hapax de una font tan tardana i térbola com les Notes Tironianes.

¿Hi ha hagut altres erudits seriosos que cerquessin una etimologia diferent? Gairebé podríem dir que no, almenys si s'entén estudi ben terminat i articulat. M-Lübke va fer un cop la llista dels noms pre-romans hispànics en *-ITA* (*Homen. Mz. Pi.* 1925, I, 69), quasi tots castellans, fora de *Cortiuda* de l'Urgellet (< *Curticia*); si hi va posar o no *Bèlgida* no importa gaire, perquè no precisà gens. En el comentari que hi féu Gz. Moreno, després, en el vol. III, 497, l'hi posà, en tot cas, però sense concretar res. Realment és cert que *-ITA* és un terminació cèltica (*DECH* III, 664a39-50), i que figura en noms hispano-cèltics (*Lónguida* a Navarra etc.). Però importa poc, en el cas present, puix que ja hem demostrat que no és cèltic.

¹ Doc. ja citat per Mz. Pi. en l'edició del Poema del *Cid*, com subratlla el P. Chabàs a *El Archivo*, 1888, 249, però donant-ho en la forma «normalitzada» *Bèlgida*. — ² On Holder (III, 832) vol canviar *Belcile* en *Belgide*. Crec que Hübner en *CIL* 50 II, 988, s'oposa al canvi de *Belcile* en *Belgide*.

BELIANES

Poble de la baixa Segarra a la r. del baix Urgell, uns 8 k. SO. de Tàrraga.

PRON. MOD.: *beliànes* 1920 a St. M. de Maldà, 1955: id. a Miralcamp, Barbens i Tàrraga (xv, 79, 87, 216); *biliànes* a Vilanova de Bellpuig, Granyena, Ver-

dú, Talladell i Castellnou de Seana (xv, 69, 206, 210, 214, 98); *beliànes* Mas de Bondia (xv, 209). A Granyena, Verdú i Talladell, constato que ho diuen sense article (*vaig a B.*, *vinc de B.*) i enlloc no tinc nota d'haver-ho oït articulat.

També, però, tenim dades que s'havia dit amb article: Reig Vilardell (*Monografies de Cat.*, p. 216) cita *Las Balianas* en l'historiador Camós del S. XVII; i MirretS., en l'*Itinerari de Jaume I*, posa *les Belianes* i *les Bellanes* a propòsit de dos docs. de 1273 (pp. 480, 479). Mn. J. Segura diu que abans eren dos poblets veïns, dits, cada un, *Beliana*, com ho troba escrit en el S. XIV, i hi veu unes ruïnes, no lluny del poble actual, que «mostren lo siti que ocupava l'altra *Beliana*» (*Veu del Monts.* 1896, 107). També en parla en *Misc. Folk. Arabia*, 147, amb cita dels noms d'algunes partides.

Gentilici: beliànençs, 1920, a St. M. de Maldà.

DOC. ANT. *Biliana*, S. XII, i *Beliana* c. 1200, en les llistes de parròquies del bisbat de Vic (docs. números 1 i 2), p. p. Pladevall, núm. 207; 1207: «Sig. A. de Berliana» (*Cart. de Poblet*, 207, on crec que hi ha solució errònia d'una sigla *BĪ-*, en la qual la tilde estava per *e* i no pas *er*). 1259 ss.: el cavaller Dalmau de *Beliana*, súbdit del comte d'Urgell, es desix de Jaume I (*RHisp.* xxxvii, 114; CCandi, *Misc. Hi. Cat.* II, 496). Segons dos docs. de 1273 Jaume I havia adquirit «Sent Martí, Selvà i *les Belianes*»; i, en l'altre: «Sant Martí d'Amaldà, *les Bellanes*, Selvà, Arbeca i Borges de Saleva» (*MiretSs.*, *Itin. de J. I.*, 480, 479). 1359: *Bellianes* (*CoDoACA*).

N'hi hagué un duplicat: *Valianes* citat ja en escrits vells com afrontació del terme de Balaguer, entre els camins d'Albesa i de Corbins (*Sanahuja, Ci. de Balaguer*, 21). Com que *Belianes* és a uns 40 k. lluny de Balaguer, no hi ha confusió possible. Són dos homònims. Tots dos en zones de forta influència aràbiga: plenes d'arabismes toponímics, com *Borges* i *Saleva* que acompanyen *Belianes* en el doc. de 1273, i com *Juneda*, *Sidamon*, *Margalef*; i, entorn de Balaguer: *La Ràpita*, *Farfanya*, *Aiguair* etc.

Ara bé, aquí hem d'atendre a la fonètica: el nexa *-lĭ-* postula justament un origen aràbic, car altrament un *-LI-*, llatí o romànic, hauria donat *yl*, pronunciat avui *ĭ*. I de fet trobem més al S., altres quasi-homònims, d'origen aràbic palès i sense altra diferència que la inicial *M-*, ací dissimilada (com en *berena* < *MERENDA*, *Bolnell* < *MOLINELLU* etc.). Que precisem a continuació.

1) *Miliana*, llog. agregat al te. d'Ulldecona. Casac. oïa *miliàna* a Ulldecona (1930). Article sobre «La Miliana» en *B.C.E.C.*, març 1935.

2) L'important poble valencià de MELIANA, 3300 hab., uns 8 k. al N. del Túria, prop de la costa; oït *meliana*, 1962, a Montcada i al Puig (xxx, 745.51).

MENCIONS ANT. Ja sovint en el *Rept.* donacions des de 1338 (Bof., 182, 272, i diverses vegades a les pp. 276, 277 i 278). Una vegada apareix en la forma *Meliana*, però més sovint *Beliena* (el context prova